

15417

Verlaging van de leeftijd waarop volgens het Burgerlijk Wetboek de meerderjarigheid wordt bereikt tot achttien jaren en wijziging in verband daarmee van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Algemene Bijstandswet

VOORLOPIG VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR JUSTITIE¹

Vastgesteld 4 februari 1987

De leden van de **C.D.A.**-fractie gaven te kennen verheugd te zijn dat nu voortgang is geboekt met betrekking tot de verlaging van de meerderjarigheidsgrens tot 18 jaar. In de Tweede Kamer is van verschillende kanten gewezen op het feit, dat in de meeste landen van de Europese Gemeenschap de meerderjarigheidsgrens reeds bij 18 jaar ligt. Deze leden zouden het op prijs stellen te vernemen op welke wijze in deze landen in grote trekken de financiële verantwoordelijkheid van ouders voor hun meerderjarige kinderen is geregeld. Als deze leden de uiteenzetting van de minister in de UCV van 15 september 1986 goed hadden begrepen, is in die landen geen leeftijdsgrens van 21 jaar voor de financiële verantwoordelijkheid van ouders in de wet opgenomen, maar gaat deze verantwoordelijkheid verder. Zij zouden gaarne vernemen, waarom in artikel 395a de leeftijdsgrens van 21 jaar is opgenomen. Zou een leeftijdsgrens van b.v. 23 jaar niet meer vóór de hand hebben gelegen gegeven het feit, dat op die leeftijd het volwassenen-minimumloon wordt betaald enerzijds en anderzijds de gemiddelde studie dan zal zijn afgerond?

De aan het woord zijnde leden zouden van de minister willen vernemen welke betekenis artikel 392 lid 2 nog heeft c.q. kan hebben in relatie met de artikelen 395a en 395b. Is behoefteigheid een begrip dat nader kan worden gedefinieerd?

Dezelfde leden hadden met enige verbazing kennis genomen van het overgangsrecht in artikel VI betreffende de adoptie van 18–21-jarigen gedurende 2 jaar na de inwerkingtreding van deze wet. De positie van de ouder of ouders, die met het kind in familierechtelijke betrekking staan is in het geheel niet geregeld. Theoretisch lijkt het zelfs denkbaar dat het kind wordt geadopteerd zonder dat de eigen ouder is gehoord. Een regeling waarbij de ouders, die met het kind in familierechtelijke betrekking staan, de adoptie kunnen tegenhouden, ontbreekt geheel.

Het was deze leden niet duidelijk, waarom in een zo vergaande beslissing als adoptie bij dit voorstel is afgeweken van de regeling zoals nu opgenomen in artikel 228, eerste lid, onder d. Ook daar is het vetorecht van een ouder niet absoluut, maar bij een eerste adoptieverzoek is zulks thans wel het geval.

Ook de argumenten gegeven in de memorie van antwoord (stuk nr. 5 op bladzijde 18) voor het doen vervallen van de eis van de feitelijke

¹ Samenstelling: Mw. Leyten-de Wijkersloot de Weerdesteyn (CDA) (voorzitter), Wagemaekers (CDA), Kuiper (CDA), Mw. J. H. B. van der Meer (PvdA), Van Veldhuizen (PvdA), Burkens (VVD), Heijne Makkreel (VVD), Glastra van Loon (D66), Mw. Van Leeuwen (PSP), Mw. Bolding (CPN), De Gaay Fortman (PPR), Holdijk (SGP), Schuurman (RPF), Van der Jagt (GPV).

verzorging en opvoeding door de adoptanten gedurende tenminste één jaar, vonden de aan het woord zijnde leden weinig overtuigend. Juist omdat in het overgangsrecht een vrij absolute betekenis aan de mening van het kind wordt toegekend, zou naar het oordeel van deze leden een zekere wettelijke minimumperiode van feitelijke verzorging voor de hand hebben gelegen.

Dezelfde leden achtten adoptie en het daarmee definitief verbreken van de familierechtelijke betrekkingen met de eigen ouder, zo ingrijpend, dat zij van de bewindslieden gaarne een nadere uiteenzetting zouden ontvangen waarom in het overgangsrecht van artikel VI is afgeweken van een aantal belangrijke regelingen uit de adoptiebepalingen in artikel 227 Boek 1, BW, e.v.

De leden van de fractie van de **P.v.d.A.** stemden in met de verlaging van de meerderjarigheidsleeftijd. Zij betreurden het dat tegelijk met de verlaging van de meerderjarigheidsleeftijd tot 18 jaar, niet eveneens de financiële aspecten die dat voor de betrokkene zou mogen hebben, navenant zijn geregeld. De meerderjarige wordt nu op 18-jarige leeftijd handelingsbekwaam, maar blijft tot de 21-jarige-leeftijd in financieel opzicht van de ouder(s) of stiefouder afhankelijk. Datzelfde geldt ook voor de vader van een onwettig niet-erkend kind tegen wie de vordering, gegrond op artikel 394 Boek 1 B.W. is toegewezen.

Zowel in de schriftelijke stukken als tijdens de mondelinge behandeling in de UCV is gesteld dat de ouders voor de 18 tot 21-jarigen moeten bijdragen in de kosten van levensonderhoud en studie. Deze leden konden zich niet geheel aan de indruk onttrekken dat de scheiding tussen de verplichting van ouders tot verzorging en opvoeding van minderjarigen enerzijds en de kosten voor levensonderhoud en studie anderzijds niet altijd even scherp getrokken is. Daarom zouden deze leden een toelichting willen hebben wat onder kosten van verzorging en opvoeding wordt verstaan, alsmede wat kosten van levensonderhoud en studie zijn. Zij vroegen dit mede tegen de achtergrond van het voorgestelde artikel 395b. Daarin wordt bepaald dat het bedrag dat door de rechter is bepaald voor verzorging en opvoeding, na het bereiken van de meerderjarigheidsleeftijd moet worden beschouwd als een bepaling ter zake van levensonderhoud en studie.

Als er inderdaad verschil is tussen de kosten van verzorging en opvoeding enerzijds en de kosten van levensonderhoud en studie anderzijds, dan ontging het deze leden dat de bepaling van het bedrag door de rechter voor het bereiken van de leeftijd van 18 jaar, geldt als een bepaling van het bedrag na het bereiken van de leeftijd van 18 jaar. Ingevolge het 3e lid van artikel 395b draagt de Raad voor de kindbescherming zorg dat de gelden aan de meerderjarige worden uitbetaald. Het 4e lid geeft de raad de bevoegdheid om namens de meerderjarige op te treden.

De aan het woord zijnde leden vroegen of dientengevolge artikel 239, eerste lid, niet had moeten worden aangepast.

Dezelfde leden stelden de vraag of, gesteld dat de ouder-niet voogd het bedrag vóór het bereiken van de 18-jarige leeftijd van zijn kind rechtstreeks aan de ouder-voogd betaalde, maar daarna aan zijn meerderjarig kind (in de leeftijd van 18–21 jaar) weigert te betalen, dat kind ex artikel 395b een beroep kan doen op de bemiddeling van de Raad voor de kindbescherming.

In artikel 395a, tweede lid wordt bepaald dat een stiefouder gedurende zijn huwelijk jegens de tot zijn gezin behorende wettige en natuurlijke meerderjarige kinderen van zijn echtgenoot die de leeftijd van eenentwintig jaar niet hebben bereikt, verplicht is te voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie. De aan het woord zijnde leden zouden gaarne worden geïnformeerd over de zinsnede «die tot zijn gezin behoren». Van Dale geeft van gezin de volgende omschrijvingen: 1. vrouw en kinderen; 2. de gezamenlijke huisgenoten met inbegrip van de man; 3. de personen die bij iemand inwonen en hem ondergeschikt zijn.

De leden voornoemd waren van mening dat een buitenshuis wonend meerderjarig kind van een stiefouder, niet kan vallen onder het bepaalde van artikel 395a, tweede lid. Dat heeft ook gevolgen voor de wijzigingen van de Algemene Bijstandswet als bedoeld in artikel IV van het onderhavige wetsvoorstel.

Door het aannemen van het amendement-Van der Burg (stuk nr. 15) kan handlichting worden gegeven aan de minderjarige vanaf de leeftijd van 16 jaar. Dat zou met name in het midden- en kleinbedrijf van belang zijn, aldus de toelichting op het amendement. Tijdens de UCV van 15 september 1986, nr. 69-31 zei de minister dat er wellicht nog een groep zestien- en zeventienjarigen bestaat, voor wie de handlichting een noodzaak of een uitkomst zou zijn.

De aan het woord zijnde leden stelden de vraag voor welke branches in het midden- en kleinbedrijf dat van belang kan zijn, een noodzaak danwel een uitkomst is? Zijn er eerder signalen geweest dat de leeftijd van 18 jaar te hoog was voor handlichting? Is het veelal niet zo dat aan bepaalde opleidings- of vestigingseisen moet worden voldaan, voordat men een eigen bedrijf(je) kan c.q. mag starten? Maar ook als daaraan niet zou behoeven te worden voldaan, dan is de leeftijd van 16 jaar wel erg laag om handlichting te verlenen. Daarom vonden deze leden deze bepaling minder gewenst. De kantonrechter moet nu de afweging maken of hij de 16- of 17-jarige handlichting verleent. Daarmee wordt hij voor een veel moeilijker beslissing geplaagd dan thans het geval is. Zij betreurden het daarom dat de minister zich zo snel achter de indiener van het amendement heeft opgesteld.

Met betrekking tot artikel VII, tweede lid van het onderhavige wetsvoorstel vroegen de aan het woord zijnde leden of het aldaar bepaalde alleen geldt voor die gevallen waarin in de uiterste wilsbeschikking is bepaald «de voorwaarde of de termijn waarop hetzij iemand de leeftijd van eenentwintig jaar zal hebben bereikt hetzij eerder meerderjarig is geworden».

Deze leden zouden zich kunnen voorstellen dat er in een uiterste wilsbeschikking meerdere voorwaarden voorkomen waarbij de ene keer expliciet de leeftijd van 21 jaar wordt vermeld en de andere keer de zinsnede als hiervoor aangehaald. Welk lid van artikel VII is dan van toepassing?

De leden van de fractie van de **V.V.D.** betreurden het – zij het met begrip voor de daaraan ten grondslag liggende budgettaire redenen – dat in dit wetsvoorstel de verlaging van de meerderjarigheidsleeftijd niet met alle daaraan logischerwijze te verbinden consequenties kon worden doorgevoerd, nu immers tot de 21-jarige leeftijd de onderhoudsplicht van de ouders is gehandhaafd. Dit maakt enerzijds inbreuk op de onafhankelijkheid van het meerderjarig geworden kind. Anderzijds maakt dit, naar het deze leden voorkwam, inbreuk op het beginsel dat men niemand een verantwoordelijkheid mag opdragen wanneer daarmee niet de overeenkomstige beslissingsbevoegdheid is verbonden. Is het nu immers niet zo dat de facto de meerderjarige 18-, 19-, of 20-jarige, eventueel via een aanspraak op bijstand met bijbehorende verhaalsbevoegdheid van de gemeente, zijn ouders kan dwingen om op te komen voor de financiële gevolgen van beslissingen waarmee dezen niet instemmen?

De aan het woord zijnde leden constateerden dat het opnemen van de bepaling «tot zijn gezin behorende» in het bestaande artikel 395 en het daaraan parallel lopende voorgestelde artikel 395a, 2e lid, slechts betekenis heeft indien het begrip «gezin» wordt opgevat in de beperkte betekenis die dat in het spraakgebruik heeft en die – bijvoorbeeld – ook door de Nederlandse Spoorwegen wordt gehanteerd bij het toekennen van gezinskorting. Het opnemen van de stiefouder in diverse bepalingen van het voorgestelde artikel 395b is echter alleen begrijpelijk indien aan het begrip «gezin» een veel ruimere betekenis wordt toegekend; immers

gaan deze bepalingen er van uit dat de stiefouder aansprakelijk is voor het onderhoud van niet bij hem inwonende stiefkinderen.

Vooralsnog hadden deze leden tegen bedoelde incongruentie ernstig bezwaar. Zij wilden daarover echter gaarne het inzicht van de regering vernemen.

De leden van de fractie van de **S.G.P.**-fractie stelden de volgende vragen.

1. Kunnen de bewindslieden een kort overzicht geven van de onderhoudsplichten van de ouders ten opzichte van hun kinderen, daarbij onderscheidende de huidige situatie en de situatie die zou ontstaan na aanvaarding van de wetsvoorstellen 15 416, 15 417 en 15 974? Tevens ware daarbij onderscheid te maken tussen kinderen die studeren en geen eigen inkomen genieten en kinderen die in eigen onderhoud voorzien, onderverdeeld naar gehuwde en ongehuwde kinderen en – wat de toekomst betreft – beneden 18-jarigen, 18–21-jarigen en boven 21-jarigen. Voorzover terzake van belang zouden deze leden gaarne weergegeven zien de wettelijke regeling alsmede interpretatie van de wettelijke regels door de rechtspraak.

2. Wordt door de bewindslieden overwogen om in verband met de verlaging van de meerderjarigheidsgrens ook elders in de wetgeving gehanteerde specifieke leeftijdsgrenzen te herzien? Geven de rapporten van de Raad voor het Jeugdbeleid (Wetten op leeftijd, 2e versie juli 1985, en Hoe oud is wijs genoeg?, juni 1985) daartoe aanleiding?

3. Wat zal de globale inhoud zijn van de spoedig (wanneer?) uit te brengen Nota rechtspositie minderjarigen (zie Handelingen Tweede Kamer 1985–1986, 15 september 1986, UCV 69, blz. 21 r.k.)?

4. Is het mogelijk inzicht te verschaffen omtrent het mogelijke beroep op de rechter (werklast) als gevolg van de introductie van het voorgestelde artikel 395a BW (burgerlijke rechter) en de introductie van de vrijwillige voortgezette hulpverlening aan jonge meerderjarigen (AROB-rechter)?

De voorzitter van de commissie,
Mevrouw Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn

De griffier van de commissie,
Mevrouw Dijkstra-Liesveld